

در بررسی مجازات اعدام در دوران‌های مختلف مناسب است به این مسئله توجه شود که تاریخ را از این حیث به دوره انتقام فردی (دوره جنگ‌های خصوصی) دوره دادگستری خصوصی و دوره دادگستری عمومی تقسیم کرده‌اند.^۱

با بررسی متون تاریخی و تحلیل‌های حقوقی می‌توان به این نتیجه رسید که در هر منطقه یا هر دوره‌ای که امکان اعمال حاکمیت دولت مطرح نبوده مجازات‌ها بیش‌تر به صورت انتقام فردی و به وسیله جنگ‌های خصوصی اعمال می‌شد؛ به گونه‌ای که گاه در مقابل قتل یک نفر از یک قبیله ده‌ها نفر از قبیله قاتل به وسیله قبیله مقتول کشته می‌شدند و چه بسا موجب ادامه انتقام قتل جنگ و خون‌ریزی در سالیان متمادی می‌شد ولی در هر دوره یا منطقه‌ای که دولت اعمال حاکمیت می‌کرد برای اعمال مجازات‌ها از روش‌های نسبتاً معتدل‌تری استفاده می‌شد گرچه در بعضی از دوران‌های تاریخ این مجازات‌ها بسیار خشن و وحشیانه بوده‌است.

به هر حال در این نوشتار به بررسی سابقه تاریخی مجازات اعدام در اقوام و ملل گذشته؛ یعنی بابل، آشور و پارس در زمان حکومت هخامنشیان، ساسانیان، صفویه و قاجاریه و ژاپن و اروپای بعد از رنسانس پرداخته می‌شود:

۱ - بابل

علاوه بر این‌که از نظر پیشینه تاریخی قوم بابل مقدم بر اقوام دیگر است قانون حمورابی هم که بر این قوم حاکمیت داشته نیز از قدیمی‌ترین قوانینی است که در تاریخ بشر به ثبت رسانده است. آن‌چه از قوانین بابل بر جای مانده همین قانون است.^۲

---

^۱ ر. ک: ویل دورانت تاریخ تمدن ج ۱ ص ۲۶۰ و حسن پیرنیا ایران باستان ج ۱ ص ۱۱۹ و ۱۲۰.

پرویز صانعی حقوق جزای عمومی ج ۱ ص ۴۵ و محمد صالح ولیدی حقوق جزای عمومی ج ۱ ص ۱۹۶.

^۲ در توضیح قانونی حمورابی باید گفت این قانون منسوب به حمورابی ششمین و بزرگ‌ترین پادشاه اولین سلسله پادشاهان حاکم بر بابل بود که چهار هزار سال قبل از این از سال ۲۱۲۳ تا ۲۰۸۰ قبل از میلاد سلطنت کرد. ستل حمورابی که هم اکنون در موزه Louvre پاریس نگهداری می‌شود در حفاریات شوش در سال ۱۹۰۲ به دست آمده است. این ستل در ابتدا در شهر سیپ پار بود و یکی از فاتحین

در قانون حمورابی موارد فراوانی از مجازات‌های خشن به چشم می‌خورد که از جمله آن‌ها مجازات اعدام است حتی مجازات اعدام برای برخی از اعمالی که ظاهراً اهمیت چندانی ندارد در نظر گرفته شده‌بود؛ به گونه‌ای که توجیه چنین مجازات‌هایی برای این اعمال - با توجه به بعضی موارد که احکام بسیار عالی و ممتازی را پیش‌بینی می‌کند؛ به ویژه در حقوق مدنی که نشان دهنده روح بلند و بینش عمیق حمورابی و اطرافیانش نسبت به موضوعات حقوقی است غیرممکن یا دشوار است. برخی از جرم‌های مستوجب اعدام در قانون حمورابی به‌طور خلاصه چنین است:

ماده ۳: «شخصی که بر اثر شهادت دروغ او دیگری را اعدام کرده‌اند باید کشته شود».

ماده ۷: «اگر کسی اموال نقره‌ای یا طلایی یا کنیز یا غلام یا گاو یا گوسفند یا هر چیز متعلق به غیر را از فرزند یا برده وی بدون حضور شاهد یا بدون تنظیم سند خریداری کرده یا به رهن یا وثیقه قبول کند چنین کسی را به نام دزد باید کشت».

ماده ۱۴: «بچه دزدی مستوجب مجازات اعدام است».

عیلام نه قرن پس از مرگ حمورابی آن را مانند غنیمت جنگی یا علامت فتح به شوش برد. بر ستل مزبور قوانین حمورابی کنده شده است. این قوانینی که مرکب از ۲۸۲ ماده است به طریقی آمرانه و به صورت جملات شرطی انشا شده است؛ بدین صورت که «اگر کسی چنین کند چنان باید بشود».